

ESTHER. Het bijbelverhaal opnieuw naverteld; door *Klaas Smelik*. Kok, Kampen, 1986. 63 blz., f 19,50.

Het beoordelen van een kinderbijbel is altijd een delikate aangelegenheid. Immers, je kunt met verschillende ogen naar zo'n bijbel kijken. Waar de een laaiend enthousiast over is, wordt door de ander regelrecht het graf in geprezen. Criteria als functie en aard van tekeningen en illustraties, keuze van bijbelpassages, wijze van vertellen enz. zijn meestal voor velerlei interpretaties vatbaar. En wanneer je de kwaliteit van een kinderbijbel wilt afmeten aan de getrouwe weergave van het oorspronkelijke bijbelverhaal, wordt het er doorgaans niet gemakkelijker op: want wat is immers "getrouwe weergave"? Trouw aan het oorspronkelijke bijbelverhaal wil niet zeggen dat de verteller/vertelster zich niet de vrijheid mag veroorloven creatief met het verhaal om te gaan. Maar "kreatief omgaan" is geen vrijbrief om naar eigen goeddunken van alles en nog wat bij het oorspronkelijke verhaal te fantaseren; ook niet wanneer een kinderbijbelauteur stelt, dat het bijbelverhaal geheel bewerkt moet worden om het aan te laten sluiten bij de belevingswereld van kinderen, zoals Smelik - oud-testamenticus aan de RU te Utrecht - in de verantwoording van het door hem navertelde verhaal *Esther* doet. "Het bijbelverhaal moet niet naar het kind worden gebracht, maar het kind naar het bijbelverhaal", is zijn uitgangspunt. Daarom brengt hij, als steunpunten in deze navertelling, "een paar anachronistische elementen" aan, zoals een vuilniszak en een wasmachine. "Die elementen", zo lezen we verder in de verantwoording, "herinneren ons aan het grote verschil in tijd en cultuur tussen de bijbelschrijvers en ons".

Na lezing echter van de 60 blz. tellende navertelling van het boek *Esther* rijzen echter grote twijfels of door deze wijze van navertellen kinderen werkelijk naar het bijbelverhaal gebracht worden, en of überhaupt nog wel recht wordt gedaan aan het bijbelverhaal. Immers, het gaat niet om de toevoeging van "een paar" anachronismen, doch het krioelt ervan. Wat te denken van: koningin Wasti die haar rode badpak aandoet (7), jaknikkers zonder olie (8), vrachtwagens die naar een fabriek voor schoonheidsmiddelen rijden (14), torenflats (14), een biljartje leggen (?) in het café (21), een miljoen gulden op een bankrekening in Zwitserland (25), televisie-sloffes en een video-installatie (32), catalogus van een postorderbedrijf, ijskast of keukenmachine (42) ... om er maar eens enkele (l) te noemen. De draagwijdte van uitspraken als "licht van het oosten en t.l.-buis van het westen" (22), "wie een paal opricht voor een ander, komt er zelf aan te hangen" (46; nieuw gezegde?), " ... trok Esther haar mooiste kleren en ook haar stoute schoenen aan" (31) enz. ontgaat me volkomen. En ook al staat in het oorspronkelijk bijbelverhaal inderdaad nergens dat Haman flaporen had en een beugel droeg, maak ik er geen punt van dat deze hem worden aangemeten. Maar gaat een paginagroot recept voor het bakken van hamansoren niet erg ver? Zijn deze toevoegingen werkelijk noodzakelijk om de bedoeling van de bijbelschrijver scherper te doen uitkomen, zoals in de verantwoording wordt gezegd? En kun je dat werkelijk met een gerust hart doen, omdat je je daarmee in een oude traditie - midrasj - voelt staan? Ik ben van mening dat de naverteller zich hier veel grotere vrijheden heeft veroorloofd dan kan, en dat de bedoelingen die erachter zitten het doel meer verduisteren dan verhelderen.

"Esther" blijkt een verhaal, waarin alle aspecten van ons bestaan (macht, sexismen, slimheid, trots, leeghoofdigheid, omkoperij) terug te vinden zijn", lezen we op de

achterflap. Op talloze plaatsen in deze navertelde tekst worden genoemde aspecten nog eens extra aangezet: "Die gewone mensen wassen zich nooit. Met permissie, ze stinken een uur in de wind. En ze hebben lange vingers" (7), "Want met koning Ahasveros viel niet te spotten. Als hij boos werd, hop, hop, hop ... dan rolden de hoofden bij bosjes. Hij hoefde alleen maar in zijn handen te klappen, en daar lag je hoofd al op de grond. Ja, de tijden zijn nu gelukkig wel wat veranderd" (?!)(8), "Esther. .. mocht gaan zitten op de kleine troon naast de reusachtige gouden troon waar Ahasveros op plaats nam. Vergeleken bij Ahasveros' troon was Esthers zetel inderdaad heel klein - verschillen moeten er zijn - ... " (18), "Daarom wordt het hoog tijd dat dit volk wordt vernietigd. Het kost wel wat moeite, maar we zullen er veel plezier van hebben, dat belooft ik u" (26), "Want hij dacht dat het Esther wel niet gelukt zou zijn om Haman ten val te brengen. Dat is toch geen vrouwenwerk" (48), "Wat kunnen vrouwen toch zeuren" (48), "Het lijkt wel een tijgerin" (50), "Ach, die vrouwen toch, . met alles willen ze zich bemoeien" (52), enz. Soms wordt zover uitgeweid, dat de strekking ervan volkomen verloren raakt: "Koning Ahasveron rende meteen naar het raam en klom het gordijn in. Daarna sprong hij bovenop het Perzische tapijt dat op de vloer van de grote zaal lag. Hij zette er al zijn tanden in en hij scheurde er zomaar een stuk vanaf" (10), "Had hij net een leuk blond meisje gevonden, dan bleek dat zij geen vruchtentaart kon bakken" (17), "Toen Esther droppels op haar hoofd voelde vallen, dacht zij eerst aan een regenbui. Maar omdat het in haar kamer niet lekte, keek zij op en zag ze een man huilen. Even dacht ze nog aan een krokodil en krokodilletranen ... " (47). Namen als "P. Puk uit Persepwis" (36), de "Hamanlaan of Hamanopolis" (38), "Zacharias Zuurpruim en Zebedeüs Zeurpiet" (51) komen in het bijbelboek bij mijn weten niet voor en hebben ook in het navertelde verhaal geen enkele functie dan een overbodige.

Ook op de illustraties is heel wat aan te merken; in ieder geval heb ik andere opvattingen over tekstondersteunende en/ of tekstvervangende beelden. Een paginagrote illustratie op blz. 37, met Ahasveros in bed en aan de muur van de slaapkamer een telraam met gespietste mensenhoofden, vind ik smakeloos en voor kinderen van 7 jaar onverantwoord.

Kinderen, die zo'n navertelling lezen, lopen groot risico eerder in verwarring te worden gebracht dan dat zij de "verborgen boodschap" (61) erin ontdekken. Zo'n navertelling heeft dan een averechts effect.

Smelik droeg deze navertelling op aan zijn dochtertje Esther bij gelegenheid van haar eerste verjaardag. De flaptekst roept alle Esthertjes (en zij niet alleen) op om dit boekje te lezen. Benieuwd als ik aanvankelijk was - ook naar het tweede deel: Daniël - zal het duidelijk zijn dat ik mijn dochters Esther en Daniëlle niet zal wagen aan deze kinderbijbelreeks.

Jan Simons